

Dokument nr. 8:98

(2002-2003)

Privat forslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Ulf Erik Knudsen

Forslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Ulf Erik Knudsen om ordning for utleie av kunst- og kulturgjenstander

Til Stortinget

BAKGRUNN

Norske museer sitter på store mengder kunst- og kulturhistoriske gjenstander. Kun et lite antall av disse er til enhver tid utstilt i museenes egne lokaler, eller hos andre museer eller institusjoner. Kanskje er utstillingsandelen et sted mellom 5 og 10 pst. av det totale antall. De gjenstander som ikke er utstilt er i all hovedsak i museenes magasiner. Av de gjenstander som er magasinert, er det en viss andel som ikke har særskilte lagringsbehov, men som allikevel sjelden blir stilt ut. Det kan berike landet hvis noe av den magasinerte kunsten kan lånes, eller leies ut til privatpersoner, næringsliv eller offentlige virksomheter.

Generelt om museer i Norge

Et viktig trekk ved de norske museene er at de er mange små og selvstendige enheter spredd over hele landet. Det ligger mye privat og lokalt initiativ til grunn for etableringene, mens den viktigste oppgaven for det offentlige har vært å bevilge driftsmidler og å gi investeringstilskudd.

I St.meld. nr. 22 (1999-2000) - kjelder til kunnskap og oppbevaring, fremgår det at det er registrert ca. 800 museer og samlinger fordelt på 700 administrative enheter. Museene forvalter til sammen 5 000 verneverdige bygninger, 9 millioner fotografier og 15 millioner gjenstander. To tredjedeler av gjenstandene har naturhistorisk tilknytning, 3,6 millioner blir

kategorisert som kulturhistoriske og 0,6 millioner som kunsthistoriske.

Museene kan deles inn i fire typer etter tematisk ansvarsområde:

1. Kunstmuseer og kunstindustrimuseer.
2. Kulturhistoriske museer, omfatter blant annet arkeologiske og tekniske museer.
3. Naturhistoriske museer, som i praksis vil si det naturhistoriske museet ved Universitetet i Oslo samt noen andre.
4. Museer som er en blanding av kulturhistoriske og naturhistoriske museer, de viktigste her er Bergen Museum, Vitenskapsmuseet i Trondheim, Tromsø Museum, Stavanger Museum, Arkeologisk museum i Stavanger, Norsk Skogbruksmuseum og Norsk Bergverksmuseum som de viktigste.

Et eksempel på utlånsordning - Bergens sjøfartsmuseum

På museets hjemmeside kan man lese:

"Bergens Sjøfartsmuseum forteller historien om sjøfartens utvikling og betydning for Bergen og Norge gjennom tidene. Samlingene favner blant annet spektakulære skipsfunn fra vikingtid, hansakogger, stolte fullriggere, robåter, "gamle dampen" og supertanker."

Museet har også en liten samling maritim kunst, og en del av disse kunstgjenstandene er utlånt gjennom en deponeringsordning til bedriftsmedlemmer; rederier, advokatkontorer o.l. som har en tilknytning til det maritime, og som ønsker maritime gjenstander i sine kontorer. Bakgrunnen for ordningen er at museet ikke har tilfredsstillende lagringsmuligheter for denne kunsten, og man vurderer at gjenstandene "vil

ha det bedre" ved en slik deponering i kontorer enn i museets eget magasin. Betingelsene for lån er at gjenstandene forsikres, og at museet har en mulighet for jevnlig tilsyn med de deponerte kunstgjenstandene. Bergens Sjøfartsmuseum låner også ut gjenstander som tåler en litt røff behandling, til for eksempel Den Nationale Scene, eller ulike typer utstillinger.

Situasjonen ved enkelte andre museer og samlinger

Stortingets utredningsavdeling har gjennomført en kartlegging av enkelte norske kunstmuseers magasinbeholdninger. Utredningsavdelingen har vært i kontakt med Norsk museumsutvikling som opplyser at noen total oversikt over antall utstilte og magasinerte kunstverk i norske museer ikke forefinnes. Utredningsavdelingen har imidlertid vært i direkte kontakt med noen museer om dette, som de 2 statlige museene Nasjonalgalleriet og Bergen Museum og de 6 såkalte knutepunkt-museene, som er private stiftelser, men som får ca. 60 pst. fra offentlige bevilgninger. I samtale med disse har avdelingen søkt å kartlegge hvor mye museene har utstilt i forhold til det som finnes seg i magasiner.

Nasjonalgalleriet

Nasjonalgalleriet opplyser at av en malerisamling på 4 470 bilder er rundt 700 utstilt. Selv om det understrekes at ikke alle de 4 470 bildene ville være aktuelle å henge opp til utstilling, sies det klart at forholdet mellom samlingen totalt og antall bilder til utstilling er et uttrykk for at museet har for liten utstillingsplass. Konsekvensen blir at flere bilder derfor må magasineres, noe som igjen fører til stor plassmangel i magasinene.

Dette kan for eksempel bety at når museet har spesialutstillinger, som den nåværende "München i norsk maleri", må bilder fra den faste samlingen tas ned og lagres i museets saler. Det betyr i sin tur at disse salene stenges og de utstilte bildene der blir utilgjengelige i den perioden spesialutstillingen varer.

Når det gjelder grafikk, trykk og skisser har Nasjonalgalleriet en samling på flere tusen. Her vil en helt vesentlig del være i magasiner fordi denne typen kunstverker kan ta skade av lys og derfor ikke kan henge oppe mer enn ca. 3 måneder ad gangen. Ellers blir en del av museets gjenstander, som for eksempel avstøpninger, skulpturer og lignende, oppbevart i magasiner utenfor museet.

Bergen Museum

Ved dette museet er det både en naturhistorisk og en kulturhistorisk samling. Den sistnevnte oppgis å ha ca 300 000 gjenstander, i tillegg kommer en omfattende arkeologisk samling. Det er stor variasjon mellom de ulike samlingene når det gjelder hva som

til enhver tid er utstilt. Mens for eksempel alt innen middelaldersamlingen er fremme til enhver tid, er myntsamlingen kun å finne i magasiner.

Hva malerisamlingen angår skulle man, ifølge museet, gjerne hatt plass til å stille ut flere bilder. Også her blir det opplyst at grafikk og akvareller, den såkalte papirkunsten, kun er fremme i kortere perioder på grunn av at denne typen kunst er mer utsatt. Generelt blir det uttalt at det er "enormt mye mer i samlingen enn det som er utstilt". Man antyder her et forhold 90 pst. til 10 pst. i forholdet mellom magasinerte og utstilte kunstverker.

Munch-museet og Museet for samtidskunst

Munch-museet har litt vanskelig for å fastslå hvor mye som er oppe til enhver tid fordi de rullerer utstillingen av sin samling. Men det opplyses at de har utstillingskapasitet til å ha fremme de bildene som de til enhver tid ønsker å vise. Heller ikke Museet for samtidskunst har hele sin samling fremme permanent, men her kunne man ønske å vise frem mer dersom utstillingskapasiteten tillot det.

Knutepunkt-museene

Når det gjelder Lillehammer kunstmuseum, opplyses det at de holder til i et relativt nytt bygg som ble bygget som museum og som har tilfredsstillende forhold, også hva magasinplass angår. Av en samling på 1 000 bilder er rundt 250 utstilt, noe som ifølge museet er en veldig bra situasjon. For Bergen Kunstmuseum, som består av Stenersen-samlingen, Rasmus Meyers samling og Bergen billedgalleri, varierer utstillingsomfanget mellom disse samlingene. For Stenersen-samlingen er ca. 30 pst. utstilt, i hovedsak maleriene, mens for Rasmus Meyers samling, som består av 960 kunstverk/gjenstander, også i hovedsak maleriene, er ca. 40 pst. utstilt. For samlingen Bergen billedgalleri, som for tiden ikke er fremvist, men skal inn i den ombygde Lysverkbygningen, og som består av mellom 8 000 og 9 000 verk, regner man med at ca. 5 pst. blir utstilt. Ved Trondheim Kunstmuseum har man en samling på 3 200 verk og det opplyses at man har ca. 120 verk på utstilling til enhver tid. Museet ønsker også å vise en del av sin papirkunst, og prøver derfor å ha en del av dette oppe, selv om det er mer utsatt. Sørlandet kunstmuseum opplyser at de ønsker å vise så mye som mulig av samlingen fra Kristiansands billedgalleri som utgjør kjernen i samlingen, og som ikke hadde vært vist før Sørlandets Kunstmuseum overtok samlingen i nye lokaler år 2000. Museet er også pålagt hvert 2. år å fremvise nye innkjøp. Det betyr at minst 10 pst. av den totale samlingen på 1 208 verk er fremme til enhver tid.

Når det gjelder de to øvrige knutepunkt-museene, Rogaland Kunstmuseum og Nordnorsk Kunstmuseum, opplyser Rogaland Kunstmuseum at deres samling er på ca. 2 100 gjenstander, i hovedsak malerier

og papirkunst, men også noen skulpturer. Hoveddelen av malerisamlingen henger fremme permanent. Nordnorsk Kunstmuseum, som er et relativt nytt museum, stiftet i 1985, har bygget opp en samling på ca. 1 000 objekter. Dette omfatter både malerier og kunsthåndverk. Det anslås at ca. 100 gjenstander er fremme på utstilling til enhver tid.

Dagens ordninger for utlån og utleie

Mange museer har en utleie- og deponeringsordning. Mens de statlige museene opplever det som et ansvar at en del av kunstverkene blir utlånt til, og dermed utstilt i, viktige statlige bygninger, som vårt eget Storting, vil knutepunkt-museene føle et visst ansvar for kommunale og fylkeskommunale bygninger. Men det er åpenbart at de fleste i hovedsak låner ut til andre museer, særlig andre knutepunkt-museer. Man ser andre museer som "museale partnere" når det gjelder å sikre at kunstverkene er sikre og får de riktige betingelser hva gjelder lys og klima. Det opplyses at det bare rent unntaksvis lånes ut til private.

Utlån og deponering er forbundet med utgifter til frakt, forsikring og tidvis tilsyn, samt kostnader til restaurering som det kan være behov for i etterkant. Det er noe ulik praksis i de enkelte museene med hensyn til hvordan slike utgifter dekkes, men det forekommer at det tas leie. Det opplyses at uklarheter om dekning av slike kostnader, særlig mellom de mindre kunstsamlingene og de større museene, kan vanskeliggjøre utlån. I forbindelse med utleie vil museet sette betingelser for hvor og hvordan bildet blir hengt opp, og det blir lagt vekt på forhold som sikkerhet og klima.

Fra enkelte hold opplyses det om en utvikling i retning av en mer restriktiv praksis for utleie. Norsk museumsutvikling underbygger den mer restriktive holdning til utlån av kunstgjenstander til private organisasjoner som er inntrykket fra de enkelte museene. Hensynet til gjenstandene og mangelen på incentiv er nok de viktigste årsakene til denne stadig mer restriktive holdningen. Det er rimelig å anta at utlån og utleie vil kunne sees som mer positivt også for museene hvis man kan finne frem til modeller som sikrer kunst- og kulturgjenstandene, gir museene en økonomisk "gulrot" og øker publikums tilgjengelighet til vår felles kulturarv.

Dagens ordninger for utlån og utleie ved utenlandske museer og gallerier

Det er i utlandet etter hvert kommet en rekke gallerier som driver med utleie av kunst til næringsliv, offentlige institusjoner og privatpersoner. I den grad også mer tradisjonelle museer leier ut kunst, synes dette å være som en tilleggsfunksjon og gjerne med utgangspunkt i spesielle samlinger for utleie.

Mäntinranta, Finland

Mäntinranta kunstsenter er et galleri i Tampere i Finland som har som hovedmål å presentere samtidskunst av høy kvalitet. I år 2000 etablerte museet en "art lending service" som tilbyr utleie av kunst til mellom 50 og 250 finske mark i måneden. Den som leier et kunstverk kan ha dette så lenge han ønsker, og når innbetalt leie utgjør prisen på kunstverket, kan dette, om ønskelig, bli vedkommendes eiendom. Det er også mulig å kjøpe kunstverket på et tidligere tidspunkt, og da vil innbetalt leie bli trukket fra prisen. Utleievirksomheten er rettet mot næringslivet og andre institusjoner. Tjenesten er nylig utvidet med også å tilby veiledning i hvilken type kunst som passer i de ulike omgivelser, og å tilby den enkelte institusjon en form for rullerende utsmykking. Dette siste fremheves som en kilde til glede og inspirasjon i disse institusjoner.

Seattle Art Museum, USA

Et annet museum som også har et utleietilbud, er Seattle Art Museum. Dette er et museum av mer tradisjonell art, som blant sine rundt 23 000 kunstverk har specialsamlinger av gammel gresk, romersk og egyptisk kunst, av europeisk og amerikansk kunst, både tilbake til det 16. århundre og frem til moderne kunstnere. I tillegg har de et "rental sales gallery" med mer enn 1 000 kunstverk, både billedkunst og kunstgjenstander, som er til utleie for næringslivet, offentlige institusjoner og privatpersoner. Kunstnerne kommer fra den nordvestlige delen av USA, og utleievirksomheten er også en støtte til disse kunstnerne.

Også Seattle Museum viser til hva kunst kan bety i form av energi og inspirasjon, og oppfordrer til leie av et kunstverk for kun \$25 for en periode på 3 måneder. Hovedformålet er utleie, men ifølge museet er dette også en fin måte "å leve med et kunstverk" som man senere kan ønske å kjøpe. Dersom kjøp er ønskelig, blir halvparten av leien trukket fra prisen på kunstverket.

Art Gallery of Nova Scotia, Canada

Også Art Gallery of Nova Scotia er en institusjon som kombinerer en mer tradisjonell museumsrolle med utleievirksomhet. Hovedmål er oppbyggingen av en permanent samling, hovedsakelig av kunstnerne fra Nova Scotia-området, og utstilling av denne samlingen som i dag utgjør rundt 10 000 kunstverk. I tillegg har galleriet de siste 30 årene hatt et "art sales and rental gallery" hvor publikum har kunnet velge fra en kunstsamling bestående av rundt 230 bilder. Prisen for leie er 12,50 kanadiske dollar pr. måned, og kunstverket kan leies i en periode på fra 1 til 6 måneder, med mulighet for kjøp og i så fall fratrukket for betalt leie.

Dette museet har for øvrig et spesielt utleieprogram for barn mellom 4 og 16 år, "grow with art". Ordningen er basert på medlemskap som koster 5 kanadiske dollar for en familie og 10 dollar for en skole eller institusjon, og innebærer en mulighet for å leie et kunstverk for 2 kanadiske dollar pr. måned.

Artbank, Australia

Et interessant tiltak er Artbank som har vært i funksjon i Australia siden 1980, og som sorterer under et departement (Department of Communication, Information, Technology and the Arts). I Artbank inngår mer enn 8 600 kunstverk, både billedkunst, fotografier og gjenstander, som er kjøpt inn fra rundt 2 500 australske kunstnere. Artbank har den største samlingen av samtidskunst i landet, og leier ut til næringsvirksomheter, til offentlige institusjoner og til privatpersoner over hele Australia, samt til australske ambassader. Ideen bak Artwork er å bygge opp en voksende samling av kunst som skal gjøres tilgjengelig gjennom utleie.

Utleien kan skje ved at man velger fra en trykt oversikt over alle kunstverkene, oppsøker et av Artbanks utstillingslokaler og der diskuterer sine kunstbehov, eller får besøk av en konsulent fra Artbank. Den som leier et kunstverk, må sørge for forsikring. Ellers settes det opp en kontrakt for et år, med mulighet for fornyelse, og utleieprisen betales på forskudd. Prisene vil selvsagt variere avhengig av kunstverk, men som eksempel kan nevnes at årsleien for et maleri av medium størrelse kan variere fra 150 til 3 000 australske dollar, mens en gjenstand av glass eller ke-

ramikk kan variere mellom 100 og 3 500 australske dollar. Næringslivet kan trekke leien fra på skatten.

Mulige modeller

Det kanskje viktigste punkt i enhver modell for utlån/utleie av kunst- og kulturgjenstander, må være at den tekniske stand ikke forringes nevneverdig. Derfor bør den som leier slike gjenstander også betale tyveri- og skadeforsikring samt alle kostnader forbundet med vurdering av teknisk stand, konservering og reparasjon.

I enhver slik modell bør museene også sikres muligheten til å selv stille ut sine gjenstander i den utstrekning de ønsker/har mulighet til det.

Hvis en modell for utlån/utleie av kunst- og kulturgjenstander fra norske museer blir riktig utformet, vil den kunne bidra til økte inntekter for museene og at kunst og kultur som ikke normalt blir sett og opplevd av publikum, igjen kan berike oss.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen fremlegge sak om ulike modeller for å låne og/eller leie ut kunst fra museer til privatpersoner, næringsliv og offentlige virksomheter.

2. april 2003